

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, УПРАВЛІННЯ
ТА СУСПІЛЬНИХ НАУК

СОЦІАЛЬНА РОБОТА: СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК

**МАТЕРІАЛИ VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
18 ГРУДНЯ 2025 РОКУ**

ЛЬВІВ – 2026

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Факультет психології та соціального захисту

Кафедра соціальної роботи, управління та суспільних наук

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА:
СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК**

Матеріали
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
18 грудня 2025 року

Львів – 2026

УДК 316.4.05: 009. 37.032

Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток.
Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 18 грудня 2025 р.; [за ред.: Нагірняка М.Я.]. Львів : ЛДУ БЖД, 2026. 590 с.

Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (грудень 2025 р.) присвячені стратегічним змінам у системі соціальної роботи під впливом воєнного стану. У збірнику проаналізовано перехід до розвивальної парадигми та впровадження інноваційних технологій у соціальну політику. Особлива увага приділена комплексній підтримці ветеранів, військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та громадян, які постраждали від наслідків бойових дій. Матеріали охоплюють широкий спектр тем: від психологічної реабілітації та соціального супроводу в секторі безпеки до новітніх методів соціального менеджменту та взаємодії державних і громадських інституцій.

Опубліковані тези мають вагоме значення для модернізації вищої освіти та практичної діяльності. Вони спрямовані на: вдосконалення професійної освіти, формування компетентностей, професійних навичок майбутніх соціальних працівників, сприяння активному обміну досвідом між науковою спільнотою та практикуючими спеціалістами, розробку адаптивної та професійної моделі діяльності фахівця соціальної сфери, що відповідає викликам сучасності.

Це видання стане цінним ресурсом для широкого кола читачів, які прагнуть глибоко зрозуміти виклики, що постали перед соціальною сферою в часи війни та масштабних суспільних змін. Книга пропонує ґрунтовний аналіз пріоритетів розвитку галузі. Особливу увагу приділено стратегіям післявоєнного відновлення, що робить видання актуальним як для науковців, так і для практиків.

Головний редактор: НАГІРНЯК Михайло Ярославович

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету психології та соціального захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(Протокол № 3, від 23 січня 2026 р.)*

© Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2026

© Кафедра соціальної роботи, управління та суспільних наук 2026

© Нагірняк М.Я. 2026

Анастасія БОДНАР, Роман ЯРЕМКО

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Актуальність соціального супроводу ветеранів війни та демобілізованих військовослужбовців в Україні зумовлена безпрецедентним масштабом повернення сотень тисяч осіб із зони бойових дій після повномасштабного вторгнення у 2022 році, значна частина яких має поранення, інвалідність, посттравматичний стресовий розлад, втрату роботи та труднощі з реінтеграцією в сім'ю й громаду. Відсутність системного, індивідуально орієнтованого супроводу призводить до високого рівня суїцидів (один із найвищих у Європі серед ветеранів), зростання залежностей, злочинності та соціальної напруги. В умовах повоєнного відновлення успішна реінтеграція ветеранів є ключовим фактором національної безпеки, економічного зростання та соціальної стабільності держави, адже саме ця категорія громадян має унікальний бойовий досвід, лідерські якості та потенціал стати рушієм відбудови країни за умови вчасної й якісної психологічної, медичної, професійної та економічної підтримки.

Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих військовослужбовців – це комплексна, безперервна та індивідуально орієнтована система допомоги, яка починається ще під час служби (підготовка до демобілізації), триває під час переходу до цивільного життя і продовжується стільки, скільки потрібно конкретній людині та її сім'ї. На відміну від разових чи фрагментарних послуг, соціальний супровід передбачає призначення особистого фахівця (кейс-менеджера), який координує всі види підтримки: психологічну, медичну, реабілітаційну, юридичну, житлову, освітню, професійну та соціальну.

Система супроводу військовослужбовців (службовців) здійснюється службами супроводу, які мають окремі алгоритми реагування та взаємодії з партнерами (і у військовому, і в цивільному середовищі) у різних ситуаціях: для вирішення потреб та запитів військовослужбовців (службовців), які

- перебувають у закладах стаціонарного лікування та мають поранення, контузії, каліцтва, хвороби, потребують протезування і реабілітації;

- у випадку зникнення безвісти, полону;

- у випадку загибелі чи смерті [4].

Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб (далі ФСВ) є прямим втіленням індивідуально орієнтованого підходу, про який йдеться у визначенні соціального супроводу [4].

Якщо соціальний супровід – це комплексна система допомоги, а служби супроводу – це інституційна база, то ФСВ – це безпосередньо персональний кейс-менеджер у громаді, який:

1. Забезпечує індивідуальність: він є тією «особистою особою», яка координує всі види підтримки, що є основою супроводу на противагу "разовим чи фрагментарним послугам".

2. Реалізує функціонал: ФСВ в громаді виконує основне завдання, описане для системи супроводу – всебічна підтримка та допомога у вирішенні поточних питань ветеранів, їхніх родин та родин загиблих.

3. Синхронізує цивільне середовище: на відміну від військових служб супроводу, ФСВ працює саме в громаді, забезпечуючи безшовний перехід і реінтеграцію в цивільне життя [2].

Особливо важливим у роботі фахівця із супроводу ветеранів (ФСВ) є розуміння психологічних особливостей людей, які пройшли війну. Більшість ветеранів і демобілізованих не хочуть одразу розповідати про пережите,

уникають слів «психолог» і «терапія», соромляться своїх реакцій або вважають, що «самі мають справитися». Тому ФСВ у громаді часто стає першою і єдиною людиною, до якої ветеран готовий звернутися. На практиці це означає, що фахівець має дотримуватись кількох простих, але дуже важливих правил:

- ніколи не змушувати говорити про травматичні події раніше, ніж людина сама буде готова;
- не казати банальних фраз типу «час лікує», «ти вже вдома, забувай», «чоловіки не плачуть»;
- не обіймати й не торкатися без чіткого дозволу — для багатьох дотик викликає різкий спалах тривоги;
- не ігнорувати й не знецінювати симптоми («це пройде саме», «ти просто втопився»);
- просто бути поруч, слухати без осуду і давати відчуття, що людина тут у безпеці.

Досвід 2024–2025 років (звіт Мінветеранів та ветеранських організацій) показує: коли ФСВ дотримується саме таких правил, ветерани в 3–4 рази частіше самі просять направити їх до психолога чи психіатра, швидше погоджуються на реабілітацію і значно рідше доходять до суїцидальних думок чи залежностей. Таким чином, правильно навчений фахівець із супроводу в громаді стає не просто «посередником між ветераном і державою», а справжнім мостом до зцілення і повернення до повноцінного життя.

Ключовим поняттям, яким, зазвичай, оперують у процесі надання соціальної підтримки, є складні життєві обставини (СЖО) – обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа / сім'я не може подолати самотійно. Законодавством визначені чинники, які спричиняють потрапляння особи у СЖО, як от: похилий вік; невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування; домашнє насильство; потрапляння в ситуацію торгівлі людьми; шкода, завдана пожежею, стихійним лихом,

катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією тощо [4].

Міністерство соціальної політики України працює над створенням системи соціальної підтримки сім'ї військовозобов'язаного, військовослужбовця на всіх етапах несення військової служби, що є наскрізним елементом у забезпеченні подальшої якісної реабілітації та повернення до умов цивільного життя ветерана. Саме громада є тією ключовою ланкою в забезпеченні підтримки сім'ї діючого військового, процесі адаптації ветерана та його сім'ї до новостворених умов життєдіяльності. Якісно побудована соціальна робота у громаді, де враховані інтереси всіх її членів, є запорукою комфортного проживання її мешканців, створення механізмів задоволення потреб кожного, є передумовою її спроможності та життєстійкості.

У співпраці з Міністерством оборони України МСПУ запроваджує експериментальний проєкт щодо надання соціальної послуги соціального супроводу військовослужбовців та членів їхніх сімей у військових частинах (підрозділах) Збройних Сил України. Метою надання соціального супроводу є адаптація військовослужбовця до умов військової служби та адаптація військовослужбовця і членів його сім'ї до нових умов функціонування сім'ї. Соціальний супровід сприятиме наданню психосоціальної підтримки військовослужбовцям і членам їхніх сімей, забезпеченню послідовності та доступності соціальних послуг, запобіганню виникненню складних життєвих обставин у військовослужбовців та членів їхніх сімей, забезпеченню раннього виявлення таких обставин, підвищенню ефективності роботи з подолання складних життєвих обставин та мінімізації їх наслідків.

Не варто змушувати травмовану людину розповідати про свій травматичний досвід. Це може призвести до небажаних наслідків та повторної травматизації. Не пропонуйте велику кількість стандартних методик та

комплекс тестів одночасно, навіть якщо ви знаєте, як їх виконувати. Не ігноруйте інформацію, яка може бути дуже важливою. Не підтримуйте ветеранів у уникненні існуючих психічних та фізичних симптомів. Вони можуть вірити та вдавати, що їх не існує. Не звинувачуйте та не засуджуйте травмовану людину за те, як вона реагує та виражає емоції. Часто жертви не можуть контролювати гнів, агресію, сльози тощо. Не кажіть людині, що час гоїть рани. Не торкайтеся тіла людини та не обіймайте її без її дозволу. Дотик до певних частин тіла може посилити симптоми. Не призначайте ліки (антидепресанти) для лікування симптомів посттравматичного стресового розладу. Вам слід проконсультуватися з психіатром. Не поширюйте міфи про посттравматичний стресовий розлад.

Натомість, пропонуйте емоційну підтримку. Демонструйте теплоту, довіру та розуміння. Поважайте досвід ветеранів. Уважно слухайте та намагайтеся почути. Важливо визнавати та розуміти опір травмованої людини, зберігати рівновагу та бути уважним. Ці якості допоможуть вам обрати для неї найефективніші форми підтримки та допомоги. Створіть атмосферу психологічної та емоційної безпеки для ветеранів. Запевніть їх, що вся отримана інформація залишатиметься конфіденційною. Якщо вони готові прийняти допомогу, заохочуйте їх пройти обстеження та отримати відповідне лікування.

Таким чином, соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих військовослужбовців є не просто гуманітарним обов'язком, а стратегічною інвестицією в майбутнє України. Комплексна система, реалізована через персоналізований підхід Фахівця із супроводу ветеранів (ФСВ) у громаді, забезпечує плавний перехід від військового до цивільного життя. Враховуючи високий потенціал цієї категорії громадян як рушійної сили відбудови, а також чутливість їхнього психоемоційного стану, правильно вибудована робота ФСВ, заснована на довірі, емпатії та

недирективній підтримці, стає критично важливим елементом національної безпеки та соціальної стабільності. Успішна реінтеграція ветерана – це спільна відповідальність держави та громади, яка гарантує, що бойовий досвід перетвориться на потужний ресурс, а не на джерело соціальної напруги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деякі питання забезпечення інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.08.2024 № 881. *Законодавство України : офіц. вебпортал.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/881-2024-%D0%BF#Text>.
2. Коляда О. Фахівець із супроводу ветеранів. Інструкція по експлуатації. *Укрінформ.* URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3935911-fahivec-iz-suprovodu-veteraniv-instrukcia-po-ekspluatacii.html>.
3. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців / К. Возніцина, Л. Литвиненко. Київ, 2020. 192 с.
4. Український досвід формування ветеранської політики: актуальні питання реінтеграції, адаптації, реабілітації ветеранів / О. Коляда, Я. Павловський, Н. Кавецька [та ін.] ; за заг. ред. О. Коляди, Я. Павловського. [Міжнародний фонд «Відродження»], 2025. 99 с.
5. Яремко Р.Я., Коваль І.С., Ткачик О.Т. Особливості психологічної підготовки військовослужбовців до бойових дій. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія.* 2024. № 1 (3). С. 52–58.

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	3
<i>Коваль І.</i> Соціальний супровід у секторі безпеки та оборони України: основні засади та перспективи розвитку.....	6
<i>Мещан І.</i> Інноваційні підходи до соціальної роботи в умовах воєнного стану	11
<i>Гнідець О.</i> Супровід постраждалих внаслідок війни поліцейських та членів їх сімей	18
<i>Крувачук Л.</i> Міграційна політика сьогодення: соціальна інтеграція вимушених українських мігрантів в країнах ЄС і Великої Британії	21
<i>Лис В.</i> Реформування системи догляду над дітьми: від інституційного догляду до сімейних форм виховання.....	28
<i>Немчук М.</i> Соціальні послуги загальнонаціонального значення.....	33
<i>Васянович Г.</i> Соціальна робота в філософсько-педагогічних рефлексіях Івана Франка та Василя Сухомлинського.....	39
<i>Цюприк А.</i> Наукові та освітні обрії соціальної роботи в Україні	43
<i>Бігун М.</i> Громада як середовище для відновлення: аспекти соціальної інклюзії ветеранів війни	49
<i>Берега Ю.</i> Використання штучного інтелекту для викладання дисципліни спеціальна фізична підготовка.....	52
<i>Возна Л., Мельник О.</i> Держава і бізнес у соціальній сфері: нові моделі партнерства для стійкої та ефективної підтримки громад	54

Власенко С. Виготовлення ляльки-мотанки як засіб ресоціалізації ветеранів.....	213
Сахаров Б. Соціальний супровід та соціальна інтеграція ветеранів війни у сучасному суспільстві.....	217
Максютинський О. Інституційні зміни, соціальна мобільність та взаємодія громад в умовах післявоєнного відновлення.....	220
Кінаш О. Соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади: бар'єри, потреби та моделі підтримки.....	223
Морозов С. Основні характеристики соціальних послуг, що можуть надаватися військовослужбовцям і членам їх сімей у процесі соціального супроводу.....	229
Боднар А., Яремко Р. Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих військовослужбовців.....	235
Лико Є. Актуальні питання реінтеграції, адаптації, реабілітації ветеранів.....	241
Зімич В. Соціальний супровід осіб, які постраждали внаслідок війни, як чинник соціальної адаптації в українському суспільстві	244
Зінченко П. Вторинна травматизація соціальних працівників: профілактика вигорання під час роботи з військовими.....	248
Костишин Е. Електронні сервіси як інструмент соціального захисту ветеранів у секторі безпеки та оборони	254
Озеров М. Організаційно-правові засади соціальної роботи з ветеранами війни в Україні: теоретичний аспект..	260
Решетченко Д. Особливості психосоціального супроводу військовослужбовців, які повернулися з полону.....	264